

Begäran om utlåtande om ett utkast till regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av socialvårdslagen, äldreomsorgslagen och klientavgiftslagen

Inledning

Social- och hälsovårdsministeriet begär utlåtande om det bifogade utkastet till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av socialvårdslagen, lagen om stödande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre (nedan äldreomsorgslagen) och klientavgiftslagen.

Bakgrund

I regeringsprogrammet för statsminister Orpos regering ingår flera skrivningar om teknik och digitalisering. Enligt programmet utnyttjas information, teknik och digitala tjänster på ett omfattande sätt för att öka tillgången till tjänster och tjänsternas verkningsfullhet samt för att underlätta personalens arbetsbelastning. Även användningen av artificiell intelligens inom social- och hälsovården möjliggörs till exempel i arbetstidsförläggningen, det förebyggande arbetet, egenvården och självbehandlingen samt service- och vårdverksamheten så att de grundläggande fri- och rättigheterna tryggas.

I regeringsprogrammet har det i fråga om användning av teknik i serviceboende med heldygnsomsorg för äldre skrivits in att det ska göras möjligt att på ett humant sätt utnyttja teknik som underlättar omsorgsarbetet och ökar patientsäkerheten, såsom smarta golv eller smarta armband, vid beräkningen av personaldimensioneringen. Genom åtgärden eftersträvas en besparing i statsfinanserna på 30 miljoner euro på årsnivå. I regeringsprogrammet har det dessutom skrivits in att möjligheterna att använda teknik som lämpar sig för funktionshinderservicen utreds med hjälp av erfarenheterna från projekt som gäller tjänster för äldre.

I samband med beredningen av planen för de offentliga finanserna våren 2024 skrev regeringen på nytt in att man i enlighet med regeringsprogrammet fortsätter att göra det möjligt att på ett humant sätt utnyttja teknik som underlättar omsorgsarbetet och ökar patientsäkerheten, såsom smarta golv eller smarta armband, vid beräkningen av personaldimensioneringen. I samband med beredningen av planen för de offentliga finanserna beslutades det dessutom att personaldimensioneringen inom heldygnsomsorgen för äldre minskas och minimidimensioneringen ska vara 0,6 i stället för nuvarande 0,65. Ändringen trädde i kraft den 1 januari 2025. Dessutom slopades den minimidimensionering på 0,7 som var avsedd att träda i kraft vid ingången av 2028.

Regeringen drog den 27 mars 2025 upp riktlinjer för ersättande besparingar inom social- och hälsovården. Användningen av tekniska lösningar i socialservice kan ökas med beaktande av klientens behov. Genom till exempel att öka antalet distansbesök inom hemvården kan man uppnå en besparing på 16,2 miljoner euro.

Målsättningar

I propositionen föreslås det att socialvårdslagen ändras så att det blir möjligt att använda tekniska lösningar i socialservice, med respekt för klienternas grundläggande fri- och rättigheter och på lika villkor i hela landet. Det föreslås också att det till socialvårdslagen fogas en bestämmelse om teknisk övervakning vid verksamhetsenheter inom socialvården.

Därutöver föreslås det att socialvårdslagen och äldreomsorgslagen ändras så att det vid utarbetandet av klientplanen ska bedömas om klientens servicebehov kan tillgodoses med hjälp av tekniska lösningar, med beaktande av vad som föreskrivs i den nya 47 §. Enligt förslaget ska välfärdsområdet således i fortsättningen vara skyldigt att bedöma om tekniska lösningar kan utnyttjas vid tillhandahållande av socialservice för en klient.

Det föreslås att lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården ändras så att det i lagen föreskrivs om uttag av klientavgift i de situationer där en klients brådskande behov av hjälp tillgodoses genom användning av en sådan teknisk lösning som avses i 47 § i socialvårdslagen. Syftet med ändringen är att göra det möjligt att ta ut en klientavgift för tillhandahållande av trygghetsservice som en del av hemvården.

Det föreslås att äldreomsorgslagen ändras så att det vid beräkningen av personaldimensioneringen inom heldygnsvård för äldre blir möjligt att beakta tekniska lösningar och teknisk övervakning, när de har en minskande effekt på personalbehovet. Vid bedömningen av personaldimensioneringen får dimensioneringen minskas med högst 0,04 anställda per klient, om det vid verksamhetsenheten används tekniska lösningar som kan ersätta direkt klientarbete. Den faktiska personaldimensioneringen ska dock vara minst 0,6 anställda per klient.

En utredning som Institutet för hälsa och välfärd har gjort visar att av de metoder av teknisk karaktär som för närvarande används rutinmässigt i direkt klientarbete är det den teknik som används inom läkemedelsbehandling och för övervakning nattetid vid verksamhetsenheterna som ger personaleffekter. Enligt utredningen är personaleffekten av maskinell dosdispensering av läkemedel 0,01 och personaleffekten av den teknologi som används i syfte att ersätta arbetstid nattetid (armband, smarta mattor och dylikt) kring 0,02. Utifrån resultatet kan således 0,03 anställda per klient ersättas med ovan nämnda tekniska lösningar. Det är dock sannolikt att man ännu hittar andra tekniska lösningar som kan ersätta sådant arbete som personalen utför. Vid beredningen har det konstaterats att man inom den närmaste framtiden till exempel kan utnyttja taligenkänning för registrering av klientuppgifter, vilket kan minska den arbetstid som används för registrering. I vården och omsorgen av klienter med mycket svag funktionsförmåga finns det dock endast ett begränsat antal uppgifter där tekniska lösningar kan användas. För att användningen av tekniska lösningar ska förbli under kontroll, men ändå kunna användas för de uppgifter som de lämpar sig för, har man i propositionen stannat för att föreslå att det maximala antalet anställda som får ersättas med tekniska lösningar ska vara 0,04 per klient.

Social- och hälsovårdsministeriet ber de instanser som nämns i sändlistan lämna utlåtande om utkastet till regeringsproposition. Även andra än de som nämns i sändlistan kan lämna ett utlåtande om de så önskar.

Svarsanvisningar för mottagare

Vem som helst kan lämna ett utlåtande.

Vi ber er lämna utlåtanden på adressen utlaatande.fi. Ministerierna ombeds också att spara det utlåtande som de lämnat via utlaatande.fi i ärendehanteringssystemet VAHVA.

Det går också att sända svaren per e-post till adressen kirjaamo.stm@gov.fi eller per post till adressen Social- och hälsovårdsministeriet PB 33, 00023 STATSRÅDET. Nämn diarienumret VN/25888/2024 och identifieringskoden för lagberedningsprojektet STM121:00/2024 i utlåtanden och i meddelandet.

Vänligen observera att alla utlåtanden är offentliga och publiceras i tjänsten utlaatande.fi och i projektregistret. Utlåtandena publiceras på projektets offentliga projektsidor). Ett utlåtande som lämnats in av en privatperson publiceras dock på projektsidorna endast om personen skriftligen begär det till exempel i samband med sitt utlåtande eller i ett foljebrev till utlåtandet.

Alla utlåtanden som lämnats via utlaatande.fi, också utlåtanden från privatpersoner, är automatiskt tillgängliga för alla på utlaatande.fi. Ministeriet publicerar inte de utlåtanden som lämnats in till registratorskontoret på utlaatande.fi.

Utlåtandena ska inte innehålla onödiga personuppgifter. Även om ett utlåtande som en privatperson lämnat in till registratorskontoret inte publiceras på webben, kan alla ta del av det vid ministeriet i enlighet med lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

Tidtabell

Vi ber er lämna in utlåtandena senast den 6 maj 2025.

Beredare

Satu Karppanen, konsultativ tjänsteman, social- och hälsovårdsministeriet
Outi Äyräs-Blumberg, konsultativ tjänsteman, social- och hälsovårdsministeriet
I tekniska frågor som rör lämnandet av utlåtande: Sini Tuovinen, assistent, social- och hälsovårdsministeriet
fornamn.efternamn@gov.fi

Bilagor:

Sändlista:

Attendo Oy
Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
Esperi
Etelä-Karjalan hyvinvointialue
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue
Etelä-Savon hyvinvointialue
Etelä-Suomen aluehallintovirasto
Folkhälsan
Helsingin hyvinvointialue
Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri HUS
Hyvinvointiala HALI ry
Hyvinvointiala HALI ry
Ihmisoikeuskeskus
Ikäinstituutti
Itä-Suomen aluehallintovirasto
Itä-Uudenmaan hyvinvointialue
Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
Kainuun hyvinvointialue
Kansaneläkelaitos
Kanta-Hämeen hyvinvointialue
Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue
Keski-Suomen hyvinvointialue
Keski-Uudenmaan hyvinvointialue
KT Kunta- ja hyvinvointialuetyöntajat
Kymenlaakson hyvinvointialue
Lapin aluehallintovirasto
Lapin hyvinvointialueen kirjaamo
Lapsiasiavaltuutettu
Lastensuojelun keskusliitto
Lounais-Suomen aluehallintovirasto
Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto
Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue
Mannerheimin Lastensuojeluliitto
Mehiläinen
Muistiliitto
Oikeuskanslerinvirasto
Oikeusministeriö
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Pirkanmaan hyvinvointialue
Pohjanmaan hyvinvointialue
Pohjois-Karjalan hyvinvointialue
Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue
Pohjois-Savon hyvinvointialue
Pohjois-Suomen aluehallintovirasto

Päijät-Hämeen hyvinvointialue
Saamelaiskäräjät
Satakunnan hyvinvointialue
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto
Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry
Tehy ry
Tehy ry
Terveysten ja hyvinvoinnin laitos
Terveys- ja sosiaalialan yrittäjät TESO ry
Työ- ja elinkeinoministeriö
Valtiovarainministeriö
Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto Valli ry
Vanhusasiavaltuutettu
Vanhustyön keskusliitto
Vantaan ja Keravan hyvinvointialue
Varsinais-Suomen hyvinvointialue
Yhdenvertaisuusvaltuutettu

Lausunnonantajan lausunto

Understöder ni att det föreskrivs om användningen av tekniska lösningar i socialservice på det sätt som föreslås i den nya 47 §?

- ☐ Ja
- ☐ Nej

Om svaret är ja, kan ni lägga fram era synpunkter på ärendet.

Om svaret är nej, kan ni lägga fram alternativa lösningsmodeller och andra relevanta synpunkter.

Understöder ni att det föreskrivs om teknisk övervakning vid verksamhetsenheter inom socialvården på det sätt som föreslås i den nya 48 §?

- ☐ Ja
- ☐ Nej

Om svaret är ja, kan ni lägga fram era synpunkter på ärendet.

Om svaret är nej, kan ni lägga fram alternativa lösningsmodeller och andra relevanta synpunkter.

I propositionen föreslås det att klientens samtycke till att en teknisk lösning tas i bruk inte ska begäras, utan att klientens åsikt ska beaktas som en del av klientprocessen (bedömning av servicebehovet, serviceplan, beslut). Stöder ni detta förslag? (Stycke 2.6 i utkastet till RP)

- ☐ Ja
- ☐ Nej

Om svaret är ja, kan ni lägga fram era synpunkter på ärendet.

Om svaret är nej, kan ni ange varför samtycke bör begäras av klienten och lägga fram andra relevanta synpunkter.

Understöder ni att det föreskrivs om teknisk övervakning i gemensamma lokaler vid verksamhetsenheter inom socialvården?

- ☐ Ja
- ☐ Nej

Om svaret är ja, kan ni lägga fram era synpunkter på ärendet.

Om svaret är nej, kan ni ange varför det inte bör föreskrivas om teknisk övervakning och lägga fram andra relevanta synpunkter.

I vilka situationer anser ni att registrerande kameraövervakning behövs vid en verksamhetsenhet? Vilken process är kopplad till användningen av registrerande kameraövervakning?

Understöder ni att det i lagen föreskrivs att det under klientprocessen ska bedömas om tekniska lösningar kan användas i socialservice för klienten i fråga?

- ☐ Ja
- ☐ Nej

Om svaret är ja, kan ni lägga fram era synpunkter på ärendet.

Om svaret är nej, kan ni ange varför det inte bör föreskrivas om en skyldighet att göra bedömning

Understöder ni att det till 10 e § i klientavgiftslagen fogas ett nytt moment med stöd av vilket en avgift kan tas ut för tillhandahållande av trygghetsservice som en del av hemvården?

- ☐ Ja
- ☐ Nej

Om svaret är ja, kan ni lägga fram era synpunkter på ärendet.

Om svaret är nej, kan ni ange varför det inte bör föreskrivas på det föreslagna sättet.

Understöder ni att det införs en maximigräns för hur mycket tekniska lösningar får beaktas vid beräkningen av personaldimensioneringen inom heldygnsvård för äldre?

- ☐ Ja
- ☐ Nej

Om svaret är ja, kan ni lägga fram era synpunkter på ärendet.

Om svaret är nej, kan ni lägga fram alternativa lösningsmodeller och andra relevanta synpunkter.

Om ni understöder att det införs en maximigräns för hur mycket tekniska lösningar får beaktas vid beräkningen av personaldimensioneringen inom heldygnsvård för äldre, anser ni att den föreslagna 0,04 är lämplig?

- ☐ Ja
- ☐ Nej

Om svaret är ja, kan ni lägga fram era synpunkter på ärendet.

Om svaret är nej, kan ni lägga fram alternativa lösningsmodeller och andra relevanta synpunkter.

Understöder ni att personaldimensioneringen inom heldygnsvård för äldre fortfarande är 0,6 anställda per klient, som inte får underskridas när tekniska lösningar används?

- ☐ Ja
- ☐ Nej

Om svaret är ja, kan ni lägga fram era synpunkter på ärendet.

Om svaret är nej, kan ni lägga fram alternativa lösningsmodeller och andra relevanta synpunkter.

Vid beredningen har det bedömts att teknik som hänför sig till läkemedelsförsörjning, övervakning nattetid och registrering kan ha personaleffekter. Anser ni att det inom

heldygnsvården för äldre ännu kan finnas vissa andra uppgifter inom det direkta klientarbetet där man med hjälp av teknik kan minska personalbehovet?

- Ja
- Nej

Om svaret är ja, vilka uppgifter är det fråga om och med hjälp av vilken teknik skulle personalbehovet kunna minskas?

Anser ni att propositionen sporrar till investeringar i ny teknik inom socialservicen (också inom annan vård än heldygnsvård för äldre)?

- Ja
- Nej

Ni kan lägga fram er synpunkter på investeringar i teknik.

Ni kan lägga fram andra relevanta synpunkter på förslagets konsekvenser.

Hakari Kari
Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö

Tuovinen Sini
Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö